

Ukraina-Russiýa sosial mediýa söweşi

Category: Kitapcy, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Ukraina-Russiýa sosial mediýa söweşi UKRAINA-RUSSIÝA SOCIAL MEDIÝA SÖWEŞI: PANTOMIMA ÇEKIŞMESI ÖNDELIGI SAKLAMAGA ÝETERLIK BOLUP BILERMI?

Hünärmenler sosial mediýada ulanylýan diliň uruş tragediýasynyň görmezlige salynmagyna sebäp bolýandygyny aýdýarlar.

Russiýanyň çozuşyndan soň ýöreden strategiýasy bilen goldanan Ukrainanyň prezidenti Wladimir Zelenskiý sosial mediýada supergahryman hökmünde sypatlandyrylýar. (Twitter/@seladadefruta)

Russiýanyň 24-nji fewralda Ukraina «ýörite harby operasiýa» geçirýändigini mälim etmeginiň yzysüre gury ýerde we howada başlan söweşiň ýanyna ýene bir front sosial mediýada açyldy.

Hem Russiýa, hem Ukraina psishologiki öňdeligi saklamak üçin propaganda kanallaryny mümkin boldugyndan açansoň, resmi aýgytlar arkaly ýöredilýän psihologik söweş ýönekeý sosial mediýa ulanyjylaryna-da syçrady. Goşun bölümleri front meýdanynda garşy-garşy gelse, sosial mediýa ulanyjylary-da gereginden artyk ýaňsylaýjy mowzuklary ýaýradyp, internet platformalaryny uruş meýdanynyň bir bölegine öwürdi.

Uruşyň täze formasy diýip boljak bu göreş pantomimalarda hasam köp özüni görkezýär.

Sosial mediýanyň gurluşyna laýyk biçüwde bulaşyk ýagdaýlary ýöntemleşdirýän, uruşyň getirýän tragediýalaryny ýok saýýan we duşmany ýaňsylap öňdeligi saklamaga jan edýän bu täze syýasy dil özüne aýratyn üns bermegi talap edýär. Uruşyň gidýän ýerlerinden düşürilen fotosuratlar ýaly internetiň çuňluklaryna aralaşýan pantomimalar hakydalara hemişelik girjege meňzeýär.

Emma hünärmenler tarapyndan umuman alanda hakykatda näme bolup geçýändigini bilmäge bolan ilgezikligi gowşadýar diýip hasaplanýan bu diliň binýady gyzgyn çaknyşyklaryň başlamagyndan has ir tutuldy. Pandoranyň gutusyny ýönekeý ulanyjylar däl-de, hut resmi hasaplar açdy.

Geliň, uruşyň medeni aýagy diýip baha berip boljak bu pantomima söweşleriniň nähili başlandygyna we haýsy ugra gönügendigine ser salalyň.

• «Russiýanyň goňsusy bolmagyň berýän çydap bolmajak kelleagyrysy

Iki ýurduň arasyndaky dartgynlylyk «Alyň ala meýdanynda» indi güýjän bolsa, sosial mediýa söweşleri birnäçe ýylyň dowamynda ädimme-ädim tutaşdy.

2020-nji ýylyň 23-nji iýunynda Russiýa Federasiýasyna degişli Twitter hasaby Russiýada paýlaşan mowzugynda «Köp sanly ukrainaly Sowet Ukrainasynyň ekerançylyk ammary, populýar saglyk turizmi güzergähi we industriýa ojagy bolan ajaýyp günlerini häzirem ýatlaýandyr» diýen sözler bilen birlikde birnäçe fotosuratlary berdi.

Mowzukda aýratynam «bularyň hemmesiniň we mundanam köpüsiniň Russiýanyň garamagyndaky Krym ýarymadasynda häzirem bardygy» nygtalýardy. Blog paýlaşylan badyna bir sagatdan soň garşylyk beren resmi ukrain hasaby blogy sitata alyp, gyjالات beriji dilde «Toksigi kemter» jogabyny berdi.

toxic ex here <https://t.co/zU7EEYoreg>

– Ukraine / Україна (@Ukraine) June 23, 2020

Bu kesek atyşma gelejekde tutaşjak çekişmäniň dükürdisini berýärdi.

2021-nji ýylyň 7-nji dekabrynda ukrain hasabyndan paýlaşylan pantomimada Russiýanyň goňsusy bolmagyň berýän çydap bolmajak kelleagyry döredýändigini degişmä salnyp aýdylypdy. On müňlerçe gezek retwitlenen, ýüz müňlerçe gezek laýklanan bu mowzuk sosial mediýany gülkä gark etdi.

pic.twitter.com/bBtsdr7wmX

– Ukraine / Україна (@Ukraine) December 7, 2021

Türkiýedenem birnäçe ulanyjynyň ünsüni çeken bu mowzuk «Üçünji jahan urşuny başladan twit» diýip teswirlenipdi.

Emma Kiýew dozany has artdyryp, 2021-nji ýylyň 27-nji dekabrynda Russiýany asyl gorkuzýan zadyň Ukrainanyň NATO agza bolmagy däl-de, «adam hukuklary, metbugat azatlygy we adalatly saýlawlardygy» eýmendiriji sypatly jandaryň we «Golden retriever» jynsly itiniň suraty bilen şekillendirmegi makul bildi.

pic.twitter.com/galkbRAt97

– Ukraine / Україна (@Ukraine) December 27, 2021

Harby hereketiň başlagyndan soň gelen Gitler pantomimasy bolsa, çaknyşygyň oduny hasam tutaşdyrды. Faşistik Germaniýanyň lideri Adolf Gitleriň Russiýanyň Prezidenti Wladimir Putini «egildirip» duran illýustrasiýasy 430 müň gezek retwitlendi, 1,8 million gezek laýklandy.

Ukraina hasaby bu suraty «Bu ýönekeý pantomima däl, biziň we siziň häzirki hakyky bolşuňyz» sözleri bilen paýlaşdy.

This is not a 'meme', but our and your reality right now.

– Ukraine / Україна (@Ukraine) February 24, 2022

Yzysüre ukrain hasabyndan yzly-yzyna birden artyk mowzuk paýlaşyldy. Birinji mowzukda «Russiýany sarsgyna salyň we olara özleri hakynda nähili pikir edýändigizi aýdyň» diýip, sosial mediýa kampaniýasy başladyldy.

Mowzuga goldajaklaram, tankyt etjeklerem seslenmekde gijä galmadylar.

Russiýany goldaýan hasaplaryň biri «Howalaly we güýçlüdigiňi bilýäriň, Russiýa» sözlerini ulansa, ýene biri Ukrainanyň sosial mediýa kampaniýasyny ýaňsylaýan TikTok wideosyny paýlaşdy.

Wideoýazgyda Kiyewiň Twitter kampaniýasynyň Putiniň piňine-de dældigi aýdylýardy.

28-nji fewralda Ukrainanyň hasabyndan paýlaşykan başga bir pantomimada bolsa, dünýä kartasynda Russiýa we Ukraina görkezilip, «Ukrainanyň görkezen gahrymançylygynyň näderejededigini göz önüne getiriň» sözleri ulanyldy.

pic.twitter.com/mbfTbnIPJu

– Ukraine / Україна (@Ukraine) February 28, 2022

Höwesjeň biri tarapyndan taýýarlanandygy görnüp duran, ýöne sosial mediýanyň ruhuny görkezýän 1-nji martdaky hili pes mowzukda Putin bilen Wladimir Zelenskiý deňeşdirilýärdi we Russiýanyň Prezidentiniň juda ýeke galan liderdigi nygtalýardy.

Two leaders, two worlds...

Freedom will prevail pic.twitter.com/TG7Q8Yr4xp

– Ukraine / Україна (@Ukraine) March 1, 2022

Başky mowzuklarda bolşy ýaly, Ukrainanyň mowzuklary olary goldaýanlaryň hem-de tankyt edýänleriň başga pantomimalar bilen garşylyk bermegine getirdi.

They're gonna lose the meme war too it seems. <https://t.co/rkVoTlWG2K> pic.twitter.com/T4zCuVFWbl

– Chance (@Bewdreaoux) March 1, 2022

(Görşüňiz ýaly, pantomima urşunda-da ýeňilerler)

• **«Kömege mätäçligiň yok Ukraina, gül ýaly barýaň!»**

NATO, ÝB, ABŞ, Birleşen Korollyk, Fransiýa ýaly günbatarly güýçleriň Ukrainany Russiýanyň öňünde ýeke goýandygyny pikir edýänlerem pantomima uruşlarynda ýerini aldy.

«Tom we Jerri» multafilminden meşhur epizodlarynyň birine meňzedilen bir karikaturada NATO-nyň Russiýany zorlap, Ukrainany kyn ýagdaýda goýandygyna yşarat edildi.

Russia/Ukraine memes always miss context but this one is funny. pic.twitter.com/EVfnQwTYff

– Commie Naruto is not Amused (@MACs_DubDON) February 25, 2022

Başga bir suratda bolsa kömek soraýan ukrain esgerine BMG-nyň uçary «gül ýaly barýaň» jogabyny berýärdi. Ýagny, NATO we BMG ýaly guramalaram bu ýaňsýlamalardan ýeterlik paýyny aldy.

Ukrain: send dudes.

NATO/ US/ Eu: You mean nudes?

Ukrain: dudes. I'm middle of the fckin war. #UkraineRussia #russianinvasion #worldwar3 #Memes #memes2021 #WWIII pic.twitter.com/GoVoG3JFbz

– Erupting Volcano (@eruptingmind) February 25, 2022

Twitter we Facebook ýaly platformalarda köp sanly ulanyjynyň paýlaşan başga pantomimasynda «Ýüzükleriň hökümdary» («The Lord of the Rings») çeper filmine meňzedilip çekilen suratda Günbataryň Ukrainanyň bir özünü uruşa ýollandygyna yşarat edilýärdi. Suratda hobbit sypatynda çekilen Ukraina kömek beriljegini aýdýan adam, elf we girdenek sypatly Günbatar güýçleri diňe ýarag kömegini edip yza çekilýär.

How accurate

“We will fight Russia until the last Ukrainian” pic.twitter.com/w0iyCYVOZF

– Astro (@EyesonSouth) March 3, 2022

Okkupasiýanyň tutarygyny gyjالات beriji dil bilen ýazgarýan başga bir pantomimada bolsa, Moskwanyň adyna gürleýän biri «NATO girmäň, ýogsam sizi basyp alarys» diýse, Kiyewiň adyna gürleýän adam «NATO-nyň düzümine diňe bizi basyp aljak bolýanyňyz üçin girýäris» diýip jogap berýär. Muňa Russiýa «NATO giräýme!» diýip gygyrsa, Ukraina-da «Basyp alma!» diýip garşylyk berýär. Pantomima ýaňsylaýjy öwüşgin çayan soňky böleginde Moskwanyň adyna gürleýän adam «Diňe NATO girmegi pikir edendigiňiz üçinem basylyp alynarsyňyz» diýýär.

A meme. You know, for the kids. #Ukraine #NATO#Russia pic.twitter.com/DzCq4TUwgf

– Tim Ireland (@bloggerheads) February 24, 2022

• **Kapitan Ukraina Tanosa garşy**

Marwel kinomatografiya dünýäsiniň (Кинематографическая вселенная Marvel) janköýerleri-de bu çekişmeden gaýra durmady. Dürli baglanyşyklarda ýygy-ýygydan üns merkezine düşen «Awengers: Endgame»-niň («Мстители: Финал») meşhur jemleýji sahnasy Ukraina-Russiýa uruşy üçin täzeden çeperleşdirildi. Kapitan Amerikanyň Tanos bilen ýekme-ýek galýan epizodynda Stiw Rojers Ukraina hökmünde sypatlandyrylsa, Thanos hem Russiýa hökmünde sypatlandyryldy. Rojersi goldamak üçin portallardan çykyp gelen beýleki supergahrymanlar bolsa, ÝB-i, ABŞ-ny, Birleşen Korollygy aňladýardy.

@marveltok24 Hopefully Putin doesn't take this down... #fyp #marvel #mcu #spiderman #avengers #worldwar3 #avenger #ukraine #russia #russian #war original sound – Marveltok

Şol epizody başga görnüşde teswirlän ýene bir wideoda Kapitan Amerika Kapitan Ukraina öwrülýär we Wladimir Zelenskiý supergahrymanyň obrazynda garşymyza çykýar.

Captain Ukraine – Volodymyr Zelenskiy #Zelenskiy #ukraine #RussiaUkraineWar #SaveUkraine p

ic.twitter.com/jXgPm6fL2C

– Selada de Fruta (@seladadefruta) February 26, 2022

• **«Janköyer köpçülikleriň medeni mantygy syýasy gatnaşyga bürendirilýär»**

Kopengagen uniwersitetinde janköyer medeniýetiniň syýasat bilen baglanyşygy boýunça işleri geçiren barlagçy Line Nybro Peterson Kiyewiň Moskwa garşy goragynyň supergahryman dünýäsiniň kodlary bilen rowaýatlaşdyrylýandygyny nygtaýar.

«Ulanyjylar käte syýasy argumenti ýa-da pozisiýany dogry görkezjek bolup çeper-fantastikanyň ahlagyny ulanýar» diýen Peterson sosial mediýa ulanyjylarynyň syýasy maksatlary babatda supergahrymanlaryň aýratynlyklaryny susup alandygyny aýdýar.

Peterson bu fenomeni gysgaça düşündirmek üçin şeýle diýýär: «Janköyer jemendeleriň medeni mantygynyň syýasy gatnaşyga we bu babatda söweşjeň ýagdaýa bürendirilendigini görýäris.»

• **«Bu ýöntem beýan etmeler parahatçylykly çözügütleriň gözlegine palta urup biler»**

Pantomima önümçiliginiň öz ýany bilen getirýän meselelerine ünsi çekýän we «West of England» uniwersitetinde syýasy gatnaşyklar we sosial mediýa boýunça işleri alyp barýan Stiw Bakleý bolsa şulary aýdýar:

«Bu kyn ýagdaýdaky ukrainalylylar üçin aýgytly döredijilikli çykalga we belli bir derejede sylanşyksyzlyk döretse-de, aňrybaş derejede buýr-bulaşyk we dowamly üýtgäp duran ýagdaýa dahylly haýsydyr bir nýuansy gereginden artyk ýöntemleşdirip we bu nýuanslary aradan aýryp biler.

Bakleý hakykatda bolup geçýänleri aşa törpileşdirýän bu diliň «jemgyýetçilik pikirine we basyp alyşyň sebäp bolýan meselelerine gönükdirilen çözügütleriň gözlegine» zyýan berip biljekdigini nygtap geçýär.

Şunuň bilen birlikde pantomimalar informasiýa urşunyň diňe bir ýüzi. Ukraina bilen Russiýanyň arasyndaky propaganda uruşlary birnäçe ugurda alnyp barylýar.

• Kremlîň tarapdary propogandanyň aýratynlyklary

Stanford internet obserwatoriýasynyň 22-nji fewralda beren maglumatnamasynda Moskwanyň tarapyny tutýan propogandanyň görnüp duran birnäçe aýratynlygynyň bardygy bellegenip geçilýär. Hususanam rus programmisti Pawel Durowyň taýýarlan Telegram setindäki hasaplardan ýaýradylýan şeýle propaganda formasy rus döwlet metbugat serişdeleriniň sözleýiş diline anyk kwalifikasiýa gazandyrýar.

Maglumatnamada döwlet metbugat serişdelerinde sözlenenler Telegram kanallarynda ýöntemleşdirilip radikallaşdyrylýar.

Russiýanyň harby operasiýa başlamagyndan öň çap edilen bu işde Telegram kanallarynda ABŞ-nyň rus isteriýasyny döredendigi baradaky mowzuklaryň has köpdügi nygtalýar.

Ukrain konfliktine ABŞ-nyň sebäp bolandygyna yşarat edýän bu surat Kremlîň tarapyny tutýan Telegram kanallarynyň birinde paýlaşylypdy. (Stanford Internet Observatory)

Beýleki bir tarapdan Ukrainanyň günbatarly ýaranlary bilen arasyna çöp atmaga gönükdirilen mowzuklaryňam ýygy-ýygdydan paýlaşylyandygy aýdylýar. Meçew beriji mowzuklar ua-nationalism.livejournal.com, blog.i.ua, politiko.ua, kaniv.net

ýaly saýtlarda ýaýradylýar we esasanam ukrainalylaryň pikirini üýtmegi maksat edinýär.

Agzalalyk dörediji dile eýe şeýle mowzuklaryň umumy meňzeşligi bolsa, seýrek duş gelyän dogry habar çeşmelerine gollanmagydyr.

Rus tarapdarlarynyň ýöredýän propogandasyna umumy häsiýetnama berýän bu maglumatnama hereketden soňky hemleler boýunça hernäçe maglumat bermejek bolsa-da, halkara habar beriş serişdeleriniň hemmesi-de Russiýanyň dezinformasiýa strategiýasyny alyp barýandygyny aýdýar.

Putin zol-zol «Star Wars» dünýäsindäki Galaktika respublikasynyň soňky prezidentine we Galaktika imperiýasynyň ilkinji imperatory Palpatine meňzedilýär. (Pikabu.ru)

• Ukrainanyň propagandasy agressiwleşýär

Emma Tomas Brewsteriň «Forbes» žurnalynda beren habarynda Ukrainanyň ýöredýän propaganda strategiýasynyňam Russiýadan peslär ýaly däldigi, olaryň ýüzüniň ýuwarlygynyň ýokdugy aýdylýar.

Informasiýa uruşlarynda Ukrainanyň barha agressiw pozisiýa oturmagyny üpjün edenem Zelenskiniň 2019-njy ýyldaky saýlaw kampaniýasyny alyp baran 31 ýaşly Mihail Fedorow.

Ukrainada 2019-njy ýylyň 29-njy awgustynda açylan Sanly ulgama geçiş ministriliginiň ilkinji ministri Fedorow Kiyewiň kiber goşunynyň görüp-eşdilmedik töwerekleýin uruş alyp barýandygyny aýdýar.

Fedorowyň orunbasary kyrk ýaşly Alekseý Bornýakow bolsa Russiýanyň propoganda we kiber hüjümlerine garşy Ukraina kömek etmek isleýän adamlar bilen koordinasiýaly işleşýändiklerini nygtaýar. Bornýakow alyp barýan işlerini şeýle sözler bilen düşündirýär:

«Biziň maksadymyz olara syýasatyň Putiniň pikirleriniň we edýän işleriniň bütin Russiýany ýykjakdygyny görkezmek. Ýalan-ýaşryklara we galp mowzuklara garşy dogruçyllygy elden bermän göreşýäris.»

ABŞ-nyň «Silverado Policy Accelerator» düşünje guramasynyň başlygy Dmitriý Alperowiç Ukrainanyň agressiw hüjümlerine Russiýanyň jogap bermekde yza galýandygyny aýdýar. Alperowiç hernäçe hakykata gabat gelmese-de, Ukrainanyň aýratynam harby üstünligi görkezmek babatda artykmaýy bilen birkemsiz hereket edýändigini öňe sürýär.

Ukrain propogandasynyň çişirilen we nädogry maglumatlar bilen doludygyny aýdýan Alperowiç bu mowzuklaryň aglabasynyň «şübhelidiginiň ýa-da ýalňyşdygynyň» subut edilendigini-de aýdýar.

Ýalňyşdygy subut edilen şeýle maglumatlaryň arasynda Fedorowyň Moskwa biržasy barada aýdan sözi-de bar. Ol 28-nji fewralda ýapyk duran Moskwa biržasynyň kiber hüjümler sebäpli ertesi günem ýapyk durandygyny öňe sürüpdi.

«King's College London»-da modern dünýäniň uruşlary boýunça ylmy-barlaglary alyp barýan Dewid Bets hem Ukrainanyň interneti boş maglumatlar bilen doldurandygyny aýdýar. Bets iki tarapyňam Telegram arkaly biri-birine garşy hemle urýandyklaryny belläp geçýär.

Ukrainanyň Orsyýete garşy artykmaçlygynyň Günbataryň goldawyndadygyny belleýän Bets şeýle diýýär:

«Ukraina halkara jemgyýetçiligini öz tarapyna çekmegi oňardy. Emma bu köp derejede Günbatarly metbugat serişdeleriniň we hökümetleriniň ukrain propogandasynyň ýalandygy subut edilen

ýagdaýynda-da olaryň galp informasiýalarynyň
güýçlendirmeginden we gaýtalamagyndan gelip çykýar.

Esra GÜNGÖR.

05.03.2022 ý. Publisistika